

Kriminalomsorgens regionkontorer

Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS

Deres ref:

Vår ref:
202004037-1278

Dato:
09.12.2021

OPPDATERTE TILTAK FOR HÅNDTERING AV COVID-19

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) viser til de siste dagers utvikling innen smitteøkning og iverksatte nasjonale, regionale og lokale tiltak for håndtering av covid-19. Utviklingen har særlig sammenheng med spredningen av mutasjonen *omikron* og gjør det nødvendig med forsterkede tiltak også innenfor kriminalomsorgen.

Det er påkrevet å iverksette tiltak som reduserer risikoen for at personer påføres smitte i forbindelse med gjennomføring av varetekt eller straff. Når det gjelder smittespredning i fengsel er det også risiko for at et betydelig antall ansatte settes i karantene, noe som begge deler vil kunne få betydelige konsekvenser.

KDI ber om at regioner og enheter søker å innrette driften innenfor rammene av straffegjennomføringsloven. Dette innebærer eksempelvis at domfelte som gjennomfører straff i samfunnet skal underlegges forsvarlig kontroll og at innsatte i utgangspunktet skal ha fellesskap og kunne motta besøk. I tillegg skal oppgaven med å skaffe til veie varetektsplasser ivaretas kontinuerlig, men likevel slik at enkelte enheter kan avlaste hverandre ved behov.

Kort om dagens rettslige rammer

Kriminalomsorgen hadde tidligere egne særskilte hjemler for håndtering av smittesituasjonen i straffegjennomføringsloven kapittel 3A. Disse hjemlene var midlertidige og opphørte 1. desember 2021. Forslag til nye midlertidige hjemler har vært på høring og er i skrivende stund til behandling i Stortinget. KDI antar at nye lovbestemmelser vil vedtas og settes i kraft snarlig og vil kommet tilbake til dette så snart informasjonen foreligger.

I påvente av disse nye lovhjemlene har KDI i brev av 25. november åpnet for at kriminalomsorgen legger ordlyden i de tidligere bestemmelsene § 45 b om besøk og § 45 d om utelukkelse fra fellesskapet til grunn. Dette innebærer at KDI har tatt en overordnet vurdering av at besøksrestriksjoner og utelukkelse kan finne sted *innenfor rammene av den tidligere ordlyden*, basert på nødrett. Enhetene bes derfor forholde seg som om ordlyden i disse bestemmelsene

fortsatt var gjeldende, med unntak av at besøk ikke lenger kan nektes på grunnlag av bemanningsproblemer jf. brev av 25. november 2021.

Ved behov for ytterligere, ekstraordinære tiltak

Dersom regioner og enheter opplever behov for ytterligere, ekstraordinære tiltak utover de som nevnes i dette brevet bes det om at disse retter en henvendelse til KDI i form av e-post til KDI v/ Naima Khawaja (naima.khawaja@kriminalomsorg.no) og Tom Normann (tom.normann@kriminalomsorg.no) .

Slike ekstraordinære tiltak har tidligere blitt iverksatt i forbindelse med pandemien og vil eksempelvis kunne omfatte:

- *Utsatt iverksettelse av straffegjennomføring utover rammene i forskrift om innkalling og utsettelse av fullbyrding av straff med tilhørende retningslinjer.*

KDI viser til at retningslinjene til forskriften § 2 åpner for at enhetene kan «på anmodning fra domfelte, innen en uke etter at innkallingen er meddelt, justere fullbyrdingstidspunktet med inntil en måned etter opprinnelig fastsatt dato for fullbyrdingsstart.» Forhold relatert til pandemien vil kunne anses som relevante i denne sammenheng og det åpnes også for at enhetene kan utvise noe fleksibilitet med hensyn til at justeringen skal skje innen en uke etter at innkallingen er meddelt.

- Fremskutt løslatelse (Oppdaterte føringer blir gitt i nytt rundskriv fra KDI, nr. 3/2021)
- Hovedregel om stans av besøk i en periode av inntil to uker.

STRAFFEGJENNOMFØRING I SAMFUNNET

I utgangspunktet opprettholdes straffegjennomføring i samfunnet så langt det lar seg gjøre innenfor de smittevernregler som gjelder på ethvert tidspunkt og i de ulike geografiske områder. Smittesituasjonen gjør det nødvendig med enkelte tilpasninger av hvordan straff gjennomføres i samfunnet da det er viktig å legge til rette for at myndighetenes smittevernråd kan overholdes og at ansatte og domfelte beskyttes mot smitte.

Dersom friomsorgskontorene og ND-senter skulle komme i en situasjon hvor et betydelig antall ansatte underlegges karantene eller isolasjon, med påfølgende behov for prioritering av saker og domfelte, ber KDI om at tiltak som er nødvendig ut fra en sikkerhetsmessig vurdering og hensynet til ivaretagelse av mindreårige domfelte/siktede gis prioritet.

Aktivisering

Gjeldende pålegg og råd fra helsemyndighetene vil trolig vanskeliggjøre sysselsetting av en del domfelte som gjennomfører straff i samfunnet. Dersom friomsorgskontorene og ND-senter opplever at private aktører, veldedige organisasjoner mv. ikke lengre kan tilby de domfelte aktivisering som et ledd i straffegjennomføringen, ber KDI om enhetene forsøker å finne alternative aktiviseringstiltak så langt det lar seg gjøre.

Kriminalomsorgen har tidligere hatt lovhjemmel til å avbryte straffegjennomføringen i tilfeller hvor straffen ikke lar seg gjennomføre jf. tidligere § 45 f. En tilsvarende lovhjemmel er nå til behandling i Stortinget. KDI vil ikke åpne for å avbryte straffene på nødrettslig grunnlag og ber enhetene avvende ny lovhjemmel for straffene eventuelt avbrytes.

Gruppeaktiviteter

Enhetsleder avgjør ut fra den nasjonale og lokale smittesituasjon i hvilken grad det skal åpnes for å gjennomføre aktiviteter i grupper ved straffegjennomføring i samfunnet. Det skal sees hen til lokalt smittetrykk, sammensetning av gruppene (herunder bruk av mindre kohorter), sikkerhetsmessige forhold, domfeltes sårbarhet og individuelle behov for å møte i gruppeaktivitet.

Oppmøte hos kriminalomsorgen

Enhetene bes vurdere om den lokale smittesituasjonen tilsier begrenset adgang for domfelte til å møte opp på kontoret. Ved en begrenset adgang til fysiske treffpunkter bes enhetene om å prioritere sårbare domfelte med særlig behov for å treffes fysisk, herunder mindreårige og domfelte med psykiske helseutfordringer.

Bruk av munnbind og andre smitteverntiltak

Enhetene bes se hen til de nasjonale, regionale og lokale råd og anbefalinger. Domfelte skal innenfor dagens føringer bes om å bruke munnbind ved fysisk oppmøte i kriminalomsorgens lokaler, samt ved fysiske kontrollbesøk i domfeltes bolig, når det ikke er mulig å holde avstand.

Elektronisk kontroll

KDI ber regioner og enheter om å intensivere arbeidet med å overføre domfelte til delgjennomføring med elektronisk kontroll som ledd i å redusere det generelle belegget i fengsel. Enhetene bes om å utvise fleksibilitet innenfor rammene av strgfjl. § 16 a («ordinær» hjemmel for EK).

Det vises ellers til omtalen av elektronisk kontroll under punktet «Reduksjon av belegg i fengsel» nedenfor.

Straffavbrudd

Dersom domfelte blir smittet av covid-19 under straffegjennomføringen kan de ordinære reglene for straffavbrudd ved sykdom gis anvendelse.

STRAFFEGJENNOMFØRING I FENGSEL

Aktivisering

KDI ber om at aktivisering av innsatte gjennomføres så langt det lar seg gjøre innenfor gjeldende regler og råd for smittevern. Etablering av kohorter internt i fengselet bør gjøres i dialog med lokal helsetjeneste / fengselshelsetjenesten hvor det sees hen til lokal smittesituasjon.

Utelukkelse

Utelukkelse skal gjennomføres i samsvar med ordlyden i tidligere § 45 c jf. ovenfor under «Kort om dagens rettslige rammer» og brev av 25. november 2021. Nedenfor gjengis ordlyden i den nå opphevede § 45 c som legges til grunn inntil ny lovgivning er satt i kraft:

«Når det følger av lov eller forskrift, eller av beslutning i medhold av smittevernloven, at en person som er innsatt i fengsel skal være i isolasjon eller karantene, eller personen har symptomer som er forenlig med en allmennfarlig smittsom sykdom som skal medføre isolasjon eller karantene, kan kriminalomsorgen etter en konkret vurdering av personen beslutte at vedkommende helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet med andre innsatte dersom dette er nødvendig for å forebygge smitteoverføring.

Første punktum gjelder ikke dersom utelukkelse vil innebære et uforholdsmessig inngrep.

Kriminalomsorgen skal så vidt mulig rådføre seg med helsepersonell før det besluttes utelukkelse på grunn av symptomer. I tillegg skal kriminalomsorgen straks varsle ansvarlig helsetjeneste om beslutninger om utelukkelse på grunn av symptomer, og anmode om at den innsatte undersøkes.

Utelukkelse etter bestemmelsen her skal uten opphold meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet. I tillegg gjelder § 37 fjerde til syvende ledd tilsvarende. Dersom behovet for utelukkelse kan avhjelpest eller forkortes gjennom testing, skal kriminalomsorgen legge til rette for at helsetjenesten kan gjennomføre testing.

Innsatte som er utelukket fra fellesskapet etter bestemmelsen her, skal hver dag ha tilbud om meningsfylt menneskelig kontakt. Den innsatte skal ha tilbud om meningsfylt menneskelig kontakt eller tiltak som kompenserer for fravær av meningsfylt kontakt i til sammen minst to timer hver dag.

For varetektsinnsatte som har vært utelukket etter bestemmelsen her, gjelder straffeloven § 83 annet ledd annet og tredje punktum tilsvarende.»

Enkelte enheter kan nå oppleve begrensninger i testkapasiteten, noe som i praksis vil kunne forlenge perioden innsatte er utelukket som følge av symptomer eller karantene. Enhetene bes ha tett dialog med den kommunale helsetjenesten for å i størst mulig grad legge til rette for effektiv testing og karest mulig periode utelukkelse.

KDI legger til grunn følgende hentet fra Prop. 34 L (2021-2022) som nå er til behandling i Stortinget: Det skal «ikke være grunnlag for utelukkelse på grunn av symptomer lenger enn det vil ta å få den innsatte testet og testresultatet avklart. Kriminalomsorgen skal også tilrettelegge for bruk av selvtest, slik at behovet for utelukkelse kan avklares så raskt som mulig. Ved negativt resultat av selvtest skal det som hovedregel ikke besluttes utelukkelse, men det kan være behov for oppfølging med ny testing ved fortsatte symptomer.»

KDI legger ellers følgende til grunn jf. Prop. 34 L (2021-2022):

«Innsatte som er utelukket etter § 45 c, og som har tilbud om mindre enn to timers meningsfylt menneskelig -kontakt hver dag, skal ha mulighet for kontakt med familie eller andre ved bruk av fjernkommunikasjon, som del av de tiltakene som iverksettes for å kompensere for lite meningsfylt menneskelig kontakt. Muligheten for kontakt med familie mv. etter § 45 c tredje ledd tredje punktum skal gjelde hver dag så lenge den innsatte er utelukket. Ordet «fjernkommunikasjon» betyr her enten telefon, nettbrett eller andre kommunikasjonsverktøy som kriminalomsorgen benytter.»

Besøk

Særlig om smittevernråd i besøkssituasjonen

KDI legger til grunn at enhetene vil ha adgang til å «beslutte at besøk i fengsel skal gjennomføres i samsvar med råd fra Folkehelseinstituttet.» Innenfor rammene av dagens føringer er det adgang til å be innsatte og besøkende om å bruke munnbind i fellesarealer ved adkomst i fengsel og besøksavdelingen, opphold i venterom mv. når det ikke er mulig å overholde gjeldende anbefalinger for avstand. Dette følger av tidligere § 45 b første ledd, som fortsatt legges til grunn. Munnbind skal være tilgjengelig ved besøksavdelingene for innsatte og besøkende.

KDI understreker særlig at besøk skal praktiseres på en måte som ikke hindrer fysisk kontakt mellom mindreårige barn og deres foreldre.

Begrensninger i adgangen til besøk

Utgangspunktet er at besøk skal gjennomføres. KDI ber imidlertid enhetene om å opprettholde begrensning i adgangen til besøk innenfor følgende rammer: «Etter en konkret vurdering kan kriminalomsorgen nekte besøk i fengsel dersom besøket vil innebære en særskilt fare for overføring av smitte». Det må alltid vurderes om besøket kan gjennomføres med glassvegg eller

andre tiltak som reduserer smittefaren framfor å avlyse besøket. Besøk skal fortrinnsvis utsettes, ikke utgå.

Følgende legges ellers til grunn:

«Besøk fra advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan bare nektes dersom besøket ikke kan gjennomføres på en helsemessig forsvarlig måte. Ved nektelse av besøk etter dette ledd skal kriminalomsorgen legge til rette for kontakt ved bruk av fjernkommunikasjon. Kriminalomsorgsdirektoratet gir retningslinjer for praktiseringen av besøk fra advokat. Forsvarer som bistår klient ved bruk av fjernkommunikasjon etter bestemmelsen her, har krav på samme godtgjøring fra det offentlige som om bistanden ble gitt i fengselsbesøk.»

Innsattes tilgang til helsetjenester skal ikke begrenses på grunnlag av restriksjoner knyttet til besøk.

Det er etter 1. desember ikke adgang til å begrense besøk ut fra bemanningsmessige utfordringer. Om dette likevel skulle være tvingende nødvendig på grunn av omfattende utbrudd bes enhetene om å innhente nødvendig godkjenning fra KDI for eventuell iverksetting av denne typen ekstraordinære tiltak.

Særlig om (hurtig)tester og koronasertifikat

KDI legger som tidligere til grunn at kriminalomsorgen fortsatt ikke har hjemmel til å iverksette tiltak eller lempe i restriksjoner på bakgrunn av koronasertifikat.

Ved vurderingen av om besøk kan gjennomføres skal det imidlertid sees hen til følgende uttalelse i forarbeidene til nye lovhjemler som nå er til behandling i Stortinget, jf. Prop. 34L (2021-2022):

«Departementet bemerker imidlertid at den økte tilgangen på testing bør få betydning for vurderingen av om kriminalomsorgen skal nekte besøk i fengsel [...]. Dersom den besøkende kan fremlegge dokumentasjon på negativt resultat fra PCR-test eller antigen hurtigtest de siste 72 timer, skal besøk som hovedregel ikke nektes på grunn av fare for overføring av smitte fra den besøkende.»

Om den besøkende velger å gjennomføre test før besøk og testen gir positivt utslag, må det planlagte besøket avlyses/utsettes i samsvar med tidligere § 45 b på grunn av «særskilt fare for overføring av smitte» inntil negativ PCR-test foreligger, eventuelt at isolasjon er gjennomført i tråd med gjeldende føringer fra helsemyndighetene. Den besøkende skal orienteres om konsekvenser ved positivt utslag på test.

Permisjoner og frigang

KDI opprettholder føringer gitt i brev av 25. november 2021:

«Det foreligger pr. nå ingen hjemmel for å avslå omsøkt permisjon eller frigang ut fra smittevern hensyn. Det er etter KDIs vurdering pr. nå ikke grunnlag for å foreta tiltak på dette området basert på nødrett. Søknader om permisjon og framstilling skal derfor undergis ordinær behandling i henhold til strgf. § 20 og § 33. Unntak er permisjon og frigang som søkes iverksatt på et tidspunkt hvor innsatte er i karantene eller isolasjon i henhold til covid-19-forskriften, alternativt at innsatte søker om å gjennomføre permisjon for å treffe pårørende som er i isolasjon eller karantene. Beslutningen om karantene eller isolasjon i henhold til smittevernloven jf. covid-19-forskriften er da til hinder for iverksetting av vedtak, slik at permisjon og frigang ikke kan innvilges på det aktuelle tidspunktet.

Det er ikke anledning til å avslå permisjon eller frigang fram i tid (eksempelvis permisjon i forbindelse med julehøytiden mv.) under henvisning til smittevern hensyn. Dette da må være situasjonen med karantene eller isolasjon på gjennomføringstidspunktet som må være avgjørende.

Regjeringen har nylig utvidet reglene for isolasjon og karantene. En utvidet anvendelse av dette vil ha konsekvenser også for innsatte og domfelte. Å basere begrensninger i utganger på reglene om karantene og isolasjon framfor å oppstille egne, nødrettslige betraktninger vil i størst mulig grad sidestille innsattes situasjon med situasjonen for befolkningen for øvrig. I den grad smittevern hensyn skal begrense samvær med pårørende, oppmøte på jobb og skole mv. bør det tilstrebes at innsatte ikke rammes hardere enn øvrig befolkning.»

Særlig om innsatte som antas å være smittet under utgang fra fengsel

Innsatte som under utgang fra fengsel opplyser å være smittet av covid-19, eventuelt å ha avgitt en positiv hurtigtest, eller være i karantene, skal i utgangspunktet vende tilbake til fengselet hvor de utelukkes fra fellesskapet i samsvar med føringer gitt i dette brevet. Avhengig av forholdene i den enkelte saken kan det vurderes alternative løsninger, herunder om innsatte søker om straffavbrudd eller overføring til straffegjennomføring i eget hjem. Enhetene bes om å gjøre individuelle vurderinger ut fra praktiske og sikkerhetsmessige forhold og rammene av straffegjennomføringsloven. Som utgangspunkt skal det imidlertid foreligge resultat fra positiv PCR-test før denne typen tiltak iverksettes og innsattes sykdomsbilde skal i alle tilfeller søkes verifisert.

Dersom innsatte som er pålagt isolasjon eller karantene skal vende tilbake til fengselet skal fengselet søke å opprette dialog med innsatte om hvordan vedkommende bør ta seg tilbake til fengselet på en smittevernmessig forsvarlig måte.

Reduksjon av belegg i fengsel

Enkelte fengselsenheter har særskilt behov for å redusere belegget for å håndtere pandemien på en forsvarlig måte. Målsettingen er særlig at bruk av dobbeltrom skal begrenses i den grad det er mulig.

- **Elektronisk kontroll.**

KDI viser til at Stortinget har til behandling en ny bestemmelse om adgang til å overføre til elektronisk kontroll for å redusere belegg i fengsel (utover rammene i § 16 a). KDI legger til grunn at denne bestemmelsen vil kunne settes i kraft om kort tid. KDI vil ha en særskilt dialog med regionene om hvilke enheter som bør forberede seg på å overføre domfelte etter denne hjemmelen innen kort tid.

- **Fremskutt løslatelse**

Ved behov for reduksjon av belegg i fengsel kan fremskutt løslatelse benyttes i henhold til føringer i nytt rundskriv fra KDI, nr. 3/2021.

- **Straffavbrudd**

Kriminalomsorgen har ikke rettslig grunnlag for å iverksette straffavbrudd utover hva som følger av § 35. Straffavbrudd skal derfor ikke iverksettes som tiltak for å redusere belegg i fengsel.

Føring i Kompis KIA

KDI ber enhetene om å journalføre og dokumentere bruken av tiltak når det gjelder besøk og utelukkelse etter de tidligere bestemmelsene §§ 45 b og 45 c som om disse fortsatt skulle være gjeldende etter 1. desember.

Kompenserende tiltak

KDI understreker behovet for å iverksette kompenserende tiltak overfor innsatte. KDI viser da særlig til muligheten for å gjennomføre videosamtaler og ber særskilt om at innsattes kontakt med barn under 18 år, samt mindreårige innsatte, prioriteres. KDI presiserer ellers at innsatte skal gis adgang til å benytte videosamtaler i henhold til rundskriv KDI 3/2020 og at det er denne ordningen som skal legges til grunn for alle videosamtaler i fengsel. Innsatte som er utelukket av smittevernmessige hensyn, og som har tilbud om mindre enn to timers meningsfylt menneskelig kontakt hver dag, skal ha mulighet for kontakt med familie eller andre ved bruk av telefon eller videosamtale hver dag. Mindreårige innsatte, samt innsattes kontakt med egne mindreårige barn skal prioriteres ved bruk av telefon og videosamtaler.

KDI minner om at ordningen med 10 minutter ekstra gratis ringetid ukentlig gjelder inntil annen beskjed blir gitt.

KDI ber enhetene om å vurdere ulike kompenserende tiltak av avhengig av de lokale forholdene og tiltakene som iverksettes ved den enkelte enhet.

Gjennomføring av besøk fra utenforstående mv.

KDI ser det som nødvendig at man i denne perioden utviser en økt forsiktighet med hensyn til å la utenforstående få tilgang til straffegjennomføringsenhetene. Det bes om at det gjøres en vurdering av nødvendigheten av besøket, herunder formålet. Som hovedregel skal besøket utsettes til en periode med mindre belastende smittetrykk. Under enhver omstendighet skal gjeldende smittevernregler overholdes ved besøk ved enhetene. KDI understreker at føringene ovenfor ikke skal medføre begrensninger i innsattes og domfeltes rett til å ytre seg fritt og ha kontakt med advokater, medier og tilsynsorganer.

Ved behov for avklaringer mv.

Dersom enhetene har behov for avklaringer relatert til smittesituasjonen og håndtering av denne bes det om at dette søkes avklart med overordnet nivå i etaten eller den kommunale helsetjenesten. Dette framfor bruk av tilbud som «koronatelefon» mv. som er lite egnet for veiledning i spørsmål relatert til straffegjennomføring.

Varighet av tiltakene

Tiltakene gjelder inntil videre og vil bli endret om situasjonen og nasjonale tiltak endres betydelig. KDI vil komme med en fornyet vurdering av tiltaksnivå etter vedtakelse av nye bestemmelser i straffegjennomføringsloven.

Med hilsen

Jan-Erik Sandlie
assisterende direktør

Maja Karoline Breiby
seniorrådgiver

Kopi: Enheter på lokalt nivå

Vedlegg: Rundskriv 3/2021 om bruk av fremskutt løslatelse

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.